

Krimtatarernas lidande

[Intervju med Mustafa Dzemilev. Ur [International Viewpoint](#), 1 juni 2022. Ursprungligen publicerad i [New Lines](#), 12 maj 2022. Mustafa Dzemilev är en ledare för krimtatarerna och sovjetisk oliktankande. Intervjuare är Riada Asimovic Akyol, som är redaktör på *New Lines*. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

(*New Lines*' redaktionella kommentar: Krimtatarerna, Ukrainas inhemska muslimer och landets största etniska minoritet, har anslutit sig till kampen mot den ryska invasionen. Tatarerna deltar i Ukrainas militära led och arbetar som civila frivilliga som erbjuder humanitär hjälp.

Tatarerna är turkisktalande muslimer som har bott på Krim sedan 1200-talet. Ryska härskare har förföljt dem i nästan 300 år. En av den tatariska historiens största tragedier var Josef Stalins folkmordsliknande fördrivning av dem från Krim 1944. Omkring 200.000 tatarer sägs ha tvångsdeporterats till Centralasien av den ökända sovjetiska hemliga polisen, NKVD, i boskapsvagnar. Enligt beräkningar dog hälften innan de nådde de omänskliga arbetsläger där Sovjetunionen tvingade dem att arbeta och bo.

Tatarerna tilläts återvända till Krim i slutet av 1980-talet, men de flesta återvände inte till sitt hemland förrän Sovjetunionen föll samman 1991. 2014 drabbades tatarerna åter av ryska aggressioner när den ryske presidenten Vladimir Putins armé annekterade Krim.

2022 har många tatarer hjälpt Ukraina att trotsa inkräktarna. Det är tatarernas senaste kamp för frihet från den ryska imperialismen. Minnet av lidandet och en historia av förtryck utgör grunden till tatarernas stöd till försvaret av Ukraina, även om muslimska grannar med liknande historiska erfarenheter – som en del tjetjener – öppet har anslutit sig till förtryckarens sida.

New Lines talade med Mustafa Dzemilev, vördad ledare för de sedan länge förföljda krimtatarerna. Dzemilev är också medlem i det ukrainska parlamentet och en vida berömd människorättsaktivist. Han har ett flertal gånger, även i år, nominerats till Nobels fredspris. Dzemilev har suttit 15 år i fångläger i Sovjetunionen, och genomförde en gång en 303 dagar lång hungerstrejk.

Trots att ha suttit i fängelse och under hela sitt liv ha utsatts för systematiska politiska förföljelser fortsätter Dzemilev att uppmärksamma brott mot mänskliga rättigheter och förtrycket av sitt folk. Han gick mot Rysslands annektering av Krim 2014 och har ståndaktigt gått mot dess fullständiga invasion av Ukraina 2022. De ryska myndigheterna har olagligt förnekat honom inresa till Krim fram till 2034.

När denna intervju genomfördes den 6 maj var Dzemilev i Kiev. Han talade via video om det fasansfulla våld och krigsbrott Ryssland begår i hela landet. Han tog också upp krimtatarernas situation och delade med sig av sina åsikter om Ukrainas omedelbara och framtida behov, inklusive militärt stöd och sanktioner.)

***New Lines*: Hur står det till idag, med tanke på de svåra omständigheterna för Ukraina nu?**

Mustafa Dzemilev: Tack och lov har jag det bra, nu är jag hemma. Det kommer larm ibland, bombningarna fortsätter men de bombar hela Ukraina. Ukrainas största svaghet är att vi inte har [luftvärnssystem]. Våra soldater är modiga, de kämpar, de åsamkar fienden stora skador. Enligt de

ryska planerna skulle de inta Kiev på 3 dagar. Nu på krigets 71:a dag har de kastats ut från Kiev, men det är hårda strider i Donetsbäckenet, svåra strider kring Cherson. Våra förluster är ganska betydande – givetvis inte lika stora som ryssarnas, men ändå ganska stora. Det sorgligaste är att många civila dödas. Enligt dagens siffror har minst 247 barn dödats. Jag reste till Butja, där de dödade flest, och de visade mig bilder på barn. [Utöver] de som dog under bombardemangen, sköt de små barn i bröstet och dödade dem. Vad är det här för människor, egentligen djur, vi kan inte förstå det.

NL: En rysk kontrollerad domstol i det ockuperade Krim förklarade nyligen dig skyldig till flera anklagelser: olaglig lagring av ammunition, felaktig lagring av vapen och olaglig korsning av gränsen. Ukrainas utrikesministerium protesterade mot beslutet mot dig och beskrev de ryska anklagelserna som "oberättigade". Ministeriet påminde om att det inte är det första försöket från den ryska ockupationens administration att begränsa din frihet, och förklarade: "De så kallade domstolarna driver en medveten rysk politik av förföljelser mot de krimtatariska folket och dess ledare för att driva ut det inhemska folket från Krim." Vilka är dina kommentarer till denna utveckling och vilka konsekvenser har detta beslut?

MD: Jag är verkligen ledsen. De ger vanligt folk 15, 17, 19 års fängelse där – till de som säger några få ord mot de ryska ockupanterna. Mig gav de 3 år och en villkorlig dom ovanpå det, som om jag nästan inte gjorde någonting. Jag blev lite ledsen förstås.

Det är faktiskt min åttonde gång inför domstol. Det är en löjlig domstol. Huvudanklagelsen är att jag bröt mot lagen om olagligt korsande av gränsen till Ryska federationen. Jag var på väg till mitt hus i Bağçasaray. Jag kunde i själv verket inte passera gränsen – jag kunde inte det. Det gick inte att komma fram till gränskontrollen eftersom det stod stridsvagnar där. De hälsade oss så, som om de hade kommit till ett krig.

Förhandlingarna hålls på en neutral plats. De sa att de talade med den turkiska ambassadören, [den turkiska presidenten Recep] Tayyip Erdoğan och [den dåvarande turkiska premiärministern Ahmet] Davutoğlu följer händelserna där, eftersom de sänds över hela världen. De sa att jag skulle vara snäll och resa därifrån. En ny front kanske ska öppnas mot Ukraina, men vi ska försöka lösa din inresa till Krim med diplomatiska medel. Vid den tidpunkten hade upp till 1.000-2.000 personer korsat gränsen. Jag slog fast mina villkor och sa: "Ni ska låta dem återkomma till Krim. Ni ska inte bestraffa dem, så kommer jag att dra mig tillbaka." Det var så vi gjorde. Men ryssarna var svekfulla förstås, som de alltid är. De bestraffade folket där hårt, gav böter, satte tre personer i fängelse och sedan inledde de en rättegång. De öppnade i själva verket detta fall 2016. De vände sig till Interpol, men jag har varit i många länder efter det. Jag gav inte upp. Interpol lyssnade inte på dem.

De inledde en ny rättegång 2019, och orsaken var att vi skulle marschera mot Krim, så [de ville] skrämma oss. Ungefär som: "Om ni korsar gränsen kommer vi att fånga er, ni kommer att hamna i fängelse." De sa det till mig och till Refat Tjubarov, ledaren för det krimtatariska folkets Majlis.

Vi genomförde aldrig marschen, inte på grund av rädsla för deras straff. I och med Covid-pandemin gick det inte att samla ihop så många människor. Vi sköt upp den. De fortsatte rättegången i 2 år. Min advokat är en känd, mycket duktig advokat, Nikolaj Polozov. Han tvingades lämna Ryssland på grund av hotfulla signaler om att de skulle fängsla honom. Han är i Turkiet nu. Så nyligen meddelade de domen i min frånvaro. 3 års fängelse villkorligt. Men åklagaren protesterade mot min påstått

milda dom, så det kommer att bli ännu en rättegång.

NL: Rysslands militära invasion av Ukraina har pågått sedan 24 februari. Ryska trupper har genomfört flygangrepp mot viktig militär och civil infrastruktur, förstört militära enheter, flygfält, oljedepåer, skolor, kyrkor och sjukhus. I intervjun med dig i *Crimean News Agency* den 27 april gjorde du en del uttalanden efter att ha besökt Butja. Du sa att ”saker som är otroliga för det tjugoförsta århundradet har hänt här”.

Trots denna mardröm sa den ukrainske presidenten Volodymyr Zelenskyj att Ukraina har gått in i en ny fas i kriget mot Ryssland, där ukrainska trupper har stoppat inkräktarnas framryckning. Zelenskyj sa att Ukraina först måste göra allt för att stoppa kriget och sedan gå vidare med diplomati. Vad anser du om dessa uttalanden?

MD: Tidigare hade jag faktiskt inga höga tankar om Zelenskyj. Vi röstade inte på honom. Jag tog honom inte på allvar. I denna svåra situation blev komikern president. Jag röstade inte på honom. Jag stödde [den tidigare presidenten Petro] Porosjenko. Men efter att kriget började ser jag att han har betett sig mycket bra. Han har varit mycket bestämd, mycket modig. Jag har också sagt direkt till honom: ”Jag är stolt över min president.”

Förhandlingarna med den ryska delegationen började för 1½ månad sedan. Först var det samtal vid gränsen till Belarus och sedan i Istanbul. Jag var med i Istanbul också. Förhandlingarna är meningslösa på grund av Rysslands löjliga krav: ni ska erkänna Krimhalvön som ryskt territorium. Ni ska erkänna de självutnämnda, olagliga republikerna Donetsk och Luhansk. Ni ska ge upp er avsikt att ansluta er till EU och NATO. Ni ska lämna tillbaka de vapen ni fått från utlandet. Så vi skulle alltså kapitulera fullständigt där.

Nå, vi sa: ”Låt oss tala om eldupphör nu, ty det behöver inte bara vi utan också ni. Samla ihop era döda här.” Det finns hundratals döda som de inte hämtar. Det finns tåg fulla med lik, kylboxarna är fulla med mänskliga kvarlevor, och de accepterar det inte. ”Nej, så ser våra krav ut”, säger de. [Det enda man] kom överens om var att skapa mänskliga korridorer från de få belägrade platser som ryssarna kontrollerar, men dessa överenskommelser fungerade inte heller. Man började släppa in folk i de överenskomna korridorerna, och de kom igenom, men [ryssarna] började också öppna eld. Så folk tvingades gå tillbaka.

För närvarande är det allra svårast kring Mariupol. Mariupols befälhavare skickade mig ett tydligt önskemål på video för några dagar sedan, egentligen inte till mig, utan han bad om hjälp från Tayyip Erdoğan. Vi skickade den till Tayyip och även till Hürriyet, CNN Türk, Sabah [turkiska media]. Det är vad vi kan göra.

Igår [5 maj] vädjade också en krimtatarisk läkare i stålverket Azovstal om hjälp. Han förväntar sig något från Tayyip ... ty i Ukraina har Turkiet ett mycket gott rykte, de älskar Tayyip väldigt mycket och litat väldigt mycket på honom. Men tyvärr kunde inte Tayyip göra något.

[Den turkiske presidentens talesperson] Ibrahim Kalin var nyligen på besök här och talade med den ryske försvarsministern, [Sergej] Sjojgu, om Mariupol. Sjojgu sa: ”Vi kommer att tillåta sårade och civila att passera men låt soldaterna kapitulera. Låt Zelenskyj beordra dem att kapitulera.” Ibrahim svarade honom: ”Ingen befälhavare har rätt att säga ’kapitulera’ till sina egna medborgare. Därför erbjuder vi er människorna där, de tillfångatagna.”

Vi har mer än 1.000 tillfångatagna ryssar. [Citerar Ibrahim]: ”Låt oss utväxla dem. Ett av Turkiets fartyg väntar i Istanbul, det kan ta mer än tusen man. När ni [ryssar och ukrainare] bestämmer er kommer vi med fartyg till hamnen i Berdjansk. Vi kommer att transportera ut männen i bussar som vi kontrollerar, vi kommer att ta dem till Turkiet med båt, och vi ger er vårt ord att de kommer att bli kvar i Turkiet tills kriget är slut. Vi kommer att inhysa dem där.”

Men nej, de gick inte med på det.

Nu har de sin högtid, ”Rysslands segerdag” den 9 maj. Då vill de hålla en demonstration [och fira att de] intog Mariupol, tog fångar och sådana saker. Men vårt folk kommer inte att kapitulera, så människor kommer högst troligt att dö. Vår vän som skickade detta meddelande från Azovstal är i själva verket läkare. Han säger att det inte finns någon materiel, inga mediciner, att folk dör i läkarnas armar. Men tyvärr får vi ingenting.

NL: Ja. Igår fanns det en video på media i hela världen som hade skickats till Instagram sent på kvällen torsdagen den 5 maj av en man utan namn som beskrev sig som krimtatar, en muslimsk läkare, som en direkt vädjan till Erdoğan. Han bad om hjälp att rädda livet på civila som fortfarande satt fast i stålverket Azovstal i Mariupol. Så är det sant att de ryska inkräktarna hade med sig minst 13 mobila krematorier till Mariupol för att dölja spåren av sina brott? Journalister och ämbetsmän i Mariupol rapporterade också att minst tre massgravar hittades.

MD: De använder inte mobila krematorier bara i Mariupol utan också i Donetsk. De skickade några lik, men de bränner de flesta döda för att minska antalet. Enligt vår inrikesministers rapporter ringde 12.000 föräldrar därifrån [Ryssland] eller besökte våra webbplatser för att fråga om sina barn. Det är föräldrar till barn [som vi med] 99% [säkerhet tror är] döda. Men de frågar inte de ryska myndigheterna eftersom de är rädda. Enligt deras lag får de lite pengar för döda soldater. Så de säger [till föräldrarna] att om de rapporterar denna information så kommer vi inte att betala er, och vi kommer att säga att ert barn saknas, eller att han gick bort under en övning. Vi kommer inte att nämna krig. För att få pengar berättar inte föräldrarna för någon om sina döda barn. Det är vad som händer.

NL: I en intervju med Associated Press den 5 maj medgav till och med Rysslands nära allierade, den belarusiska diktatorn Alexander Lukasjenko, att han ansåg att den ”ryska specialoperationen” inte gick som planerat. Vad kan vi med tanke på denna situation vänta oss från Putin? Han kommer förstås inte att backa, men kommer han att använda mer våld?

MD: Om Rysslands president vore en normal person skulle det gå att göra förutsägelser. Men han tänker inte på Ryssland eller det ryska folket. Om han verkligen hade tänkt på Rysslands framtid skulle han inte ha kommit till Krim 2014. Han skulle ha tänkt lite på sitt öde. Nu har han gått in i ett annat självständigt land – med totalt 190.000 soldater. Hur skulle världen reagera på det? Och vad ska du göra efter att du har gått in i detta land? 2014 sa [Tysklands dåvarande kansler] Merkel direkt till honom: ”Du lever nog på 1400- eller 1500-talet, det är din logik.” Han är verkligen sådan.

För närvarande görs alla möjliga analyser där man gissar vad han kan tänkas göra. Men det är lite svårt att säga säkert.... Det finns andra frågor, men det handlar inte bara om att trycka på en röd knapp, det är 7 eller 8 steg innan det. De säger att det är väldigt svårt att använda kärnvapen, att det är 99% omöjligt, men även om det bara är 1% risk så är det en fara för världen.

Under krigets första dagar kämpade vårt folk verkligen modigt. Enligt sina planer trodde fienden att de skulle inta Kiev på tre dagar, och att de skulle hålla en parad på dag fyra. De skulle hålla en festkonsert. Men hälften av dem tillintetgjordes och hälften av dem flydde till Butja. De började tortera civila runt Kiev, och de dödade en massa människor. Nu har de lämnat regionen runt Kiev. Enligt sina planer vill de inta Donetsk, Luhansk – Donetsbäckenet. De vill inta Cherson och gå vidare till Moldavien, till det ryskkontrollerade Transnistrien. De vill också göra Donetsk till en korridor till Krimhalvön. De vill belägra Ukraina, stänga av dess vägar till havet. De tänker göra landet hjälplöst.

Jag är övertygad om att de inte kommer att genomföra dessa planer, ty tack vare dem har västländerna givit oss en massa vapen. Vi förväntar oss att situationen på fronten snart kommer att förändras en hel del.

NL: Du har tidigare varnat för att Ryssland skulle använda det ockuperade Krim för att angripa resten av Ukraina. Idag beundrar hela världen den ukrainska armén och det ukrainska folkets höga motivation att försvara sitt fosterland. Du sa att det är svårt att göra förutsägelser, men vilka är Ukrainas mest trängande behov? Jag tror att EU:s oljeembargo mot Ryssland är avgörande för att begränsa Putins finansiering av kriget mot Ukraina. Håller du med?

MD: Det mest överhängande behovet är att stänga luftrummet. Vi behöver flygplan, vi behöver luftvärnssystem. De avfyra S-300-raketer och vi kan inte göra någonting. De avfyra Iskander-missiler från fartyg på Svarta havet och vi kan inte svara. Våra raketer når inte så långt. Haubitsarna som vi kommer att få från USA kan nå 35-40 km, men för att nå Sevastopol från de delar av Ukraina som vi kontrollerar behöver vi raketer med en räckvidd på minst 400 km. Tyvärr har vi inte dessa raketer. Det är vår svaghet. Men vår fördel här är att folk är starkt motiverade, de kämpar mycket modigt. Ryssarnas främsta motiv är att plundra på ockuperad mark. De tillåter att kvinnor våldtas. De har inga andra motiv.

Folk ringer mig från Krim och säger att det finns lastbilar fulla med telefoner, tvättmaskiner som är till salu, saker som plundrades här säljs på ockuperad mark. Och folk köper på grund av de låga priserna.

NL: Bland de ukrainare som gör motstånd mot den ryska ockupationen finns också krimtatarerna. I början av april publicerade flera medieföretag ditt uttalande att alla institutioner, företag och skolor har instruerats att regelbundet publicera stöd till Putin på Facebook, och stöda det de kallar specialoperationen. Vid den tidpunkten berättade du också för media att kidnappade civila från regionerna Cherson och Melitopol togs till fånga och torterades brutalt i Krim. Så vad pågår i Krim just nu?

MD: Det är spännande där just nu. Alla i Krim har instruerats att vara beredda på krig. Jag [har talat i telefon] med våra medborgare där. Jag säger till dem: ”Vi planerade faktiskt att skydda Krim från ockupation utan något krig, men eftersom de då och då öppnar eld på Krimhalvön, kanske Ukraina måste besvara den. Var försiktiga, var rädda om era liv.”

Krimhalvön är praktiskt taget avstängd nu. Det är omöjligt att ta sig ut därifrån, och inte heller går det att ta sig in.... Av och till vädjar vi till våra medborgare där att inte komma hit alls. Om ni kommer hit så kommer ni antingen att bli ett lik eller en mördare. Därför ska ni vägra. Gå inte med i

den ryska armén.

[Underlåtenhet att ta värvning] ger straff på upp till 2 års fängelse. Det bästa är att gå i fängelse. Men kom inte till kriget. Ändå är det väldigt farligt för dem att avstå, eftersom deras släktingar hålls som gisslan i Krim, och de befinner sig i en svår situation. Så det är mycket spänt. Män från FSB [Ryska federationens federala säkerhetstjänst] kommer hem till många människor, våra aktivister, och hotar dem om de skriver till stöd för Ukraina. Straffet skulle bli det eller det – så det är terror.

NL: Under ditt besök nyligen på *The Diplomacy Forum* i Antalya sa du: ”Väst förstår inte fullt ut att vi inte bara kämpar för oss själva, utan också för dem.”

MD: Det är verkligen så. Ukraina är nu den viktigaste krigsfronten mot denna totalitära fascistiska regim. Om Ryssland segrar här så kan de sedan angripa andra länder. Först och främst de baltiska länderna och Polen – och de döljer faktiskt inte att de har sådana avsikter. Det är därför det nu är lite omoraliskt att betrakta kriget utifrån och vara en opartisk åskådare, ty vi strider inte bara för oss själva utan för allas frihet. Det är därför vi alltid förväntar oss stöd från [andra] länder.

Lyckligtvis ger länderna i väst tillräckligt stöd nu, men om de hade givit det stödet 2014, när Ryssland ockuperade Krim, om de här hårda sanktionerna hade införts då så kanske vi inte hade hamnat där vi är nu. Tyvärr var länderna i väst i detta avseende lite sena.

NL: Vilka är dina förhoppningar och förväntningar för framtiden för Krim?

MD: Kriget är inte något bra, men som ett resultat av detta krig hoppas vi väldigt mycket att det kan finnas en chans att rädda Krim från ockupationen. Det vill säga: kriget började i Krim och ska också sluta i Krim.

Ty kriget kommer inte att ta slut förrän Ukrainas territoriella integritet återställs. Men Ryssland kommer säkert inte att segra. Hur länge kommer kriget i fråga att fortsätta? Det är den viktigaste frågan. Ukraina kommer givetvis att kämpa till slutet, för hela sitt eget territorium, för frihet.

NL: Du sa i en intervju för några år sedan att det inte går att lita på Putin. Du sa: ”Det är ingen idé att tro på Putin, eftersom han är en person som kan bryta mot alla kontrakt han skriver under.” Vad för sorts person tror du att Putin är?

MD: Omkring 99% av de ord han yttrar är lögnar. Men det är underligt. Enligt den ryska pressen ökar samtidigt stödet för Putin. Det går inte att tro på den här statistiken, eftersom det är farligt för alla att [ge svar som myndigheterna] inte gillar. En rysk journalist sa, att enligt en del sociologiska studier är 87% av de som bor i Krim mycket nöjda med att vara en del av Ryssland, och frågade hur jag tolkade det. Jag sa att det var möjligt, men problemet är att om folk säger ”jag erkänner inte den ryska ockupationen, Krim är en del av Ukraina”, så hamnar den personen i fängelse i 5 år, men kommer ut som en hedervärd person. Om man skulle få dödsstraff för det [svaret] så skulle 99% säga att de stöder Ryssland. Sådan är situationen. Det är omöjligt att tro på statistiken där.

Sanningen är att de har en hel massa propaganda. Folk som bor i Ryssland tittar främst på landets egen TV – de kommer inte åt så många andra internetplatser eftersom många har stängts av den ryska regeringen. Om den ryska politiken fortsätter så här, har den ryska staten ingen framtid. Den ryska staten förvandlas gradvis till ett stort Nordkorea.

Oljeembargon påverkan ekonomin i västländerna. Men med tiden kommer situationen att förändras.

Därför borde i möjligaste mån alla sanktioner införas nu. Om det blir för lite så kommer Putins regim att bli kvar i några år till. Det skulle bli väldigt skadligt, både för världen och för det ryska folket.

NL: I ditt budskap till *Crimean News Agency* för några dagar sedan gratulerade du alla muslimer på Eid al-Fitr-helgen. Du betonade att många krimtatarer sedan åtta år har varit tvungna att fira helger utanför sitt hemland, på grund av den ryska ockupationen, och sa: ”Vi tror att vi kommer att uppmärksamma nästa och framtida helger i våra egna länder.”

Jag måste vara ärlig och fråga dig en svår fråga: är du orolig för framtiden för nästa generation av tatarer? Är det svårt att få dem att hålla kvar vid den tatariska kulturen, språket och religionen som muslimer under ständigt tryck?

MD: [Ryssarna] vidtar inga åtgärder mot [tatarernas] religion, utan mot deras identitet. De stänger skolor. Russifieringen sker överallt – det är där faran finns. Men vet du, vi utsattes för sovjetisk propaganda i mer än 70 år, och bara några år efter perestrojkan var folks sinnen återställda. Om det blir frihet för våra barn, så kommer det att gå bra för vårt folk. Men det är förstås synd att folk inte talar sitt modersmål. Det är så mycket diskriminering. De behandlas som andra klassens medborgare. De försöker följa lagarna för att hitta en plats åt sig själva, och det ställer till stor skada på människors kynne och ära.

Ju snabbare vi befrias från ockupationen desto bättre.